

اختلالات شخصیت در زنان زندانی

شهرهای تهران و کرج

بشری اولاد عبدالهادی ، دکتر مهشید فروغان

دکتر اصغر دادخواه ، دکتر علی دلاور

این تحقیق از نوع مطالعه توصیفی مقطعی است که به بررسی فراوانی اختلالات شخصیت در زنان زندانی شهرستان‌های تهران و کرج می‌پردازد. بدین منظور ۲۰۰ نفر از این زنان به روش تصادفی - طبقه‌ای انتخاب و به وسیله دو پرسشنامه (فراهم آمده برای جمع‌آوری اطلاعات دموگرافیک و پرسشنامه بالینی چند محوری «میلون») ارزیابی شدند. نتایج حاصله با استفاده از نرم‌افزار SPSS و روش‌های توصیفی تجزیه و تحلیل شد میزان فراوانی اختلال شخصیت در زنان زندانی ۶۰ درصد و بالاترین فراوانی مقیاس‌های اختلال شخصیت، از نوع اختلال شخصیت آزار طلب (۴۲/۵ درصد) بود.

کلیدواژه‌ها: اختلالات شخصیت، تهران، زنان زندان، کرج

کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی

روان‌پزشک، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی -m>

foroughan@hotmail.com>

روان‌شناس بالینی، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی

متخصص آمار و روش تحقیق، عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبایی

مقدمه

تردیدی نیست که جرم یک پدیده چند عاملی است که نادیده گرفتن هر یک از عوامل آن، مبارزه با آن را مشکل یا ناممکن می‌کند. در حال حاضر اغلب جرم‌شناسان، روان‌پزشکان و روان‌شناسان، جرم را از چهار منظر زیست‌شناختی، روان‌شناختی، اجتماعی و حقوقی قابل بررسی می‌دانند.

بسیاری از مطالعات، ارتباط اختلالات شخصیتی را با ارتکاب جرم، به ویژه قتل، نشان داده‌اند. ارون (oroon) و همکاران در مطالعه‌ای در کشور فنلاند نشان دادند که اختلال شخصیت ضداجتماعی احتمال ارتکاب قتل را در مردان ۱۵ برابر و در زنان ۲۵ برابر افزایش می‌دهد.

آمارهای موجود نشان می‌دهند که شیوع جرم در بسیاری از کشورها در حال افزایش است و همگام با آن پدیده زنان زندانی رو به توسعه گذاشته است. متأسفانه کشور ما نیز از این رویداد بی‌نصیب نمانده و سالانه هزاران زن به علل مختلف وارد زندان‌های کشور می‌شوند. از آنجا که مطالعات انجام شده نشان داده است که زنان زندانی در مقایسه با مردان زندانی با فراوانی بیش‌تر اختلالات شخصیت و بیماری‌های روانی روبه‌رو بوده و رنج می‌برند (ایس و همکاران؛ ۱۹۷۱، ۱۹۶۲ و ۱۹۵۰)، تحقیق حاضر به منظور بررسی اختلالات شخصیت در زنان زندانی تهران بزرگ انجام گرفت. این تحقیق مطالعه‌ای توصیفی از نوع مقطعی است که به تعیین فراوانی اختلالات شخصیت در زنان زندانی شهر تهران و کرج در سال ۱۳۸۲ می‌پردازد.

(۱) روش تحقیق

(۱-۱) جامعه آماری

در تحقیق حاضر نمونه‌ای به حجم ۲۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی - طبقه‌ای از میان زنان زندانی شهر تهران (زندان اوین) و کرج (رجایی‌شهر) - در محدوده سنی ۱۸ تا ۴۰ -

انتخاب شد.

۱-۲) روش اجرا

ابتدا به روان‌شناسان و مددکاران زندانیان در زمینه استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری اطلاعات دموگرافیک و تست میلون (MCMI-II)، آموزش‌های لازم داده شد. پس از اطمینان از یادگیری نحوه صحیح اجرای کار، این پرسش‌نامه‌ها در میان آزمودنی‌ها توزیع شد و اطلاعات جمع‌آوری شده به کمک نرم‌افزار SPSS و با استفاده از روش‌های آمار توصیفی تجزیه و تحلیل شد.

۱-۳) ابزار پژوهش

برای جمع‌آوری اطلاعات از تست میلون (MCMT-II) استفاده شد. این پرسش‌نامه توسط تئودور میلون (Theodore millon)، استاد روان‌شناسی بالینی و شخصیت در ۱۹۸۷ انتشار یافته و یکی از پرطرفدارترین و رایج‌ترین ابزار سنجش اختلالات شخصیت است (Anastasi). تست «میلون ۲» اولین بار از طرف خواجه موگهی، براهنی و مهربانی (۱۳۷۳) در ایران معرفی و یک مطالعه مقدماتی برای هنجاریابی آن در شهر تهران انجام شد. ضریب پایانی آزمون از طریق همسانی درونی ماده‌ها انجام گرفته که میانه ضریب کودر - ریچاردسون تمام مقیاس‌ها ۸۰ درصد و میانگین ۸ درصد به دست آمده است. روش دیگر به دست آوردن ضریب پایانی از طریق بازآزمایی بود که میانه مقیاس‌ها ۸۶ درصد به دست آمده است.

۲) یافته‌ها

اطلاعات جمع‌آوری شده نشان داد که ۳۵ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات دیپلم، ۳۰ درصد راهنمایی و ۲۷/۵ درصد ابتدایی، و تعداد اندکی تحصیلات بالاتر از دیپلم داشتند. ۴۵/۸ درصد از آن‌ها متأهل، ۴۳/۳ درصد مجرد، ۸/۳ درصد بیوه و ۲/۵ درصد

مطلقه بودند. ۴۵/۸ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای سطح اقتصادی متوسط، ۳۹/۲ درصد دارای سطح اقتصادی ضعیف و ۱۵ درصد دارای سطح اقتصادی خوب بودند. و ۴۸/۳ درصد سطح اجتماعی متوسط، ۳۸/۳ درصد سطح اجتماعی ضعیف و ۱۳/۳ درصد سطح اجتماعی خوب (بر اساس تعاریف عملیاتی طرح تحقیق) داشتند.

۲۹/۲ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای جرائم مربوط مواد مخدر، ۲۲/۵ درصد دارای جرم منکرات، ۱۹/۲ درصد دارای رابطه نامشروع بودند و درصد اندکی انواع جرائم دیگر (قتل، کلاهبرداری، سرقت، معاونت در قتل و سرقت، ضرب و شتم) مرتکب شده بودند. (نمودار ۱) از ۲۰۰ نفر ۶۰ درصد دارای اختلال شخصیت و مابقی فاقد این بیماری بودند. از مقیاس‌های شخصیت به کار رفته با آزمون میلون، بالاترین فراوانی (۴۲/۵ درصد) مربوط به اختلال خودشکنی (آزارطلبی) بود و پس از آن به ترتیب اختلال اجتنابی (۴۰/۸ درصد)، منفعل - مهاجم (۲۶/۷ درصد)، ضداجتماعی (۲۵ درصد)، مرزی و پارانویید (۲۴/۲ درصد) و وابسته (۲۰ درصد) قرار داشتند. (جدول ۱).

جدول ۱: مشخصه‌های آماری هریک از اختلال‌های شخصیت در زنان زندانی

انواع اختلال شخصیت شاخص	اسکوزوئید	اجتنابی	وابسته	نمایشی	خودشیفته
فراوانی	۱۲	۴۹	۲۴	۹	۱۰
درصد	۱۰	۴۰/۸	۲۰	۷/۵	۸/۳

ادامه جدول ۱

ضداجتماعی	آزارگر	وسواس جبری	منفعل مهاجم	خودشکن	اسکیزو تاپیل	مرزی	پرنوتید
۳۰	۱۱	۴۰	۳۲	۵۱	۲۷	۲۹	۲۹
۲۵	۹/۲	۳/۳۳	۲۶/۷	۴۲/۵	۲۲/۵	۲۴/۲	۲۴/۲

۳) بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری یافته‌ها نشان می‌دهد که ۶۰ درصد از آزمون شده‌ها دچار اختلال شخصیت بودند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های زیر هماهنگ است. دولی (Dohl, 1990) در تحقیقات خود به این نتیجه رسید که زنان زندانی افراد نرمالی نیستند و لازم است مورد توجه ویژه قرار گیرند. او در تحقیق دیگری (۱۹۵۱-۱۹۵۴) بر روی ۳۰۰ زن زندانی نشان داده بود که بیش از ۹۰ درصد آنان دچار اختلال شخصیت هستند.

بررسی حسن هادی‌نژاد (۱۳۸۰) نیز نشان داده است که نمرات مقایسه‌ای اختلال شخصیت در زندانیان بالاتر از غیر زندانیان است.

در بررسی فراوانی نوع اختلال، شخصیت خودشکن (آزارطلب) با ۴۲/۵ درصد فراوان‌ترین نوع اختلال بود. درباره ویژگی‌های مقیاس آزارطلب در پرسشنامه میلون چنین آمده است: این افراد با چاپلوسی و از خودگذشتگی با دیگران ارتباط برقرار می‌کنند و به دیگران اجازه می‌دهند (حتی آن‌ها را تشویق می‌کنند) که از آن‌ها سوءاستفاده کنند. توجه آن‌ها بیش‌تر به بدترین جنبه‌های خود معطوف می‌شود و خود را سزاوار تحقیر و سرافکنندگی می‌دانند؛

با درد و رنج سازش کرده و این موقعیت‌ها را مانند وسیله راحتی تجربه می‌کنند و بدان تن می‌دهند؛ مکرراً بدبختی‌های گذشته خود را یادآوری می‌کنند، نقص‌های خود را بزرگنمایی کرده و خود را در یک وضعیت رقت‌انگیز و جایگاه پایین قرار می‌دهند.

این یافته با نتایج بیش‌تر پژوهش‌های قبلی همخوانی ندارد، از جمله هاندرلی (Handerly) و همکاران (۱۹۸۶ و ۱۹۹۹) نشان دادند که درصد بالایی از زنان زندانی اختلال شخصیت ضداجتماعی و مرزی داشتند.

آرزو فروزنده (۱۳۵۰) نیز در مطالعه خود بر روی ۴۰ زن زندانی که با استفاده از گروه گواه صورت گرفت نتیجه‌گیری کرد که بین شخصیت ضداجتماعی و ارتکاب جرم رابطه‌ی مثبت وجود دارد. در تحقیق فضا دستگرد رستمی و آمنه ابراهیمی درباره شخصیت زنان

مجرم، نتایج نشان داد که پرخاش‌گری، رفتار ضداجتماعی و افسردگی در زنان زندانی بیش‌تر از اختلال‌های دیگر دیده می‌شود.

علت اختلاف در نتایج تحقیق حاضر با توجه به فراوانی نوع اختلال شخصیت در مطالعات انجام شده در ایران و جهان، می‌تواند ناشی از عوامل زیر باشد:

- ۱- تفاوت‌های فرهنگی؛
 - ۲- اختلاف یا تغییر در قوانین؛
 - ۳- متفاوت بودن ابزار پژوهش.
- یکی از یافته‌های جنبی این تحقیق به ویژگی‌های دموگرافیک زنان زندانی ربط پیدا می‌کنند و نشان می‌دهد اکثر آنها از شرایط اجتماعی - اقتصادی و سطح تحصیلات متوسط برخوردار بوده‌اند. برخی از فرضیاتی که می‌توانند آسیب‌پذیری فوق را توجیه کنند عبارتند از:

- ۱- افزایش بی‌رویه فاصله درآمدها و نابرابری‌های اجتماعی؛
 - ۲- احساس سرخوردگی و نومی‌ناشی از بی‌عدالتی‌های اجتماعی؛
 - ۳- تنگ‌تر شدن دامنه و تعریف اعمال مجرمانه؛
 - ۴- تغییرات سریع در نگرش‌های فرهنگی و مذهبی؛
 - ۵- تحرکات جمعیتی.
- به‌طور کلی وجود فراوانی اختلالات شخصیتی در زنان زندانی هشدار است به محققان، جامعه‌شناسان و جرم‌شناسان تا با وسعت بخشیدن به دامنه پژوهش در این زمینه و برنامه‌ریزی‌های مثبت، بر پایه اصول و شواهد علمی، به پیشگیری و مداخلات لازم و در نتیجه کاهش جرم و آمار زنان زندانی در کشور بپردازند.

- ۱- ابراهمن، دیوید. (۱۳۷۱). روان‌شناسی کیفری. ترجمه پرویز صالحی. مؤسسه گنج دانش.
- ۲- آیسنگ، اچ.ج. (۱۳۷۵). جرم و شخصیت. ترجمه حسن پاشا شریعتی و جعفر نجفی زند. مؤسسه انتشارات مهارت.
- ۳- خواجه موگهی، ناهید. (۱۳۷۲). آماده‌سازی مقدماتی فرم فارسی پرسشنامه بالینی چند محوری میلون ۲ (MCMI-II). انستیتو روان‌پزشکی تهران.
- ۴- ستوده، هدایت‌الله. (۱۳۷۳). آسیب‌شناسی اجتماعی. انتشارات رشد.
- ۵- شاملو، سعید. (۱۳۶۸). روان‌شناسی شخصیت. چاپخانه علامه طباطبایی.
- ۶- مظلومیان، رضا. (۱۳۵۳). جامعه‌شناسی کیفری. انتشارات دانشگاه تهران.
- 7- Sadock B.J., Sadock, V A. (2000). **Comprehensive Text Book of Psychiatry**. 7 eds Lippincott Williams & Wilkins.
- 8- Karmen, Andrew. (1995). **Crime Victims**, Woods Worth publishing company.
- 9- Millon, T., Davis, R. (2000) **Personality Disorders in Modern life**. Willey.
- 10- Bluglass, R., Bowdon p. (1990). **Principles and Practice of Forensic Psychiatry**. Churchill Livingstone.
- 11- Tony, Madon. (1996). **Personality Disorder in Women Prisoners**. London Publishing.